

Edukativno-informativni magazin Bajramski kandilj

GODINA XII † BROJ 5 † TUZLA † APRIL 2025./ŠEVVAL 1446.

ISSN 2303-6192

9 772303 619005

(...)

Nad dahom mi je strepila k'o jasika,
 Da joj ostasam – Allaha svog je molila –
 k'o jablan uz vodu,
 i da joj ubijelim, urumenim
 k'o djevojka pod šamijom,
 i da joj upitomim
 k'o softa pod ahmedijom
 da joj ne budem kockar ni pijanica,
 nego sve škole da joj izučim,
 i da joj budem
 učevan
 i ljudevan
 i kučevan,
 i da se pročujem u sedam gradova
 pa da me onda na glasu kućom oženi,
 pticom iz kafeza,
 koja ne zna na čem' žito,
 na čem' vino raste,
 o kojoj se prvi momci izlaguju
 petu da su joj i pletenicu vidjeli,
 o kojoj krmeljive ebejke šapuću
 k'o u sehari mirisnoj, zaključanoj.
 Kućom i dušom
 mir i bogatstva da joj rasprostrem
 kuću i dušu
 bajramskim slastima da joj zalijem,
 pa kad joj se vratim iz čaršije,
 podvoljak da mi udobrovolji
 sofrom raspjevanom,
 nevjestom svjetovanom,
 a kad joj od sreće i godina
 ohlade kapci očinji,
 ja, vid joj očinji,
 na svojim da je rukama,
 sretnu i mrtvu,
 u kabur mehki položim
 k'o u dušek džennetski,
 zemlji i Allahu njezinom
 da je predadnem pravednu...

Skender Kulenović

Urednik i lektor
 Sevret Mehmedčehajić

Dizajn i tehnička priprema
 Elvedin Kozarević

Fotografija
 Senad Pirić (www.tuzla.info.ba)

Štampa
 OFF-SET d.o.o. Tuzla

Za štampariju
 Mirela Aljić, direktor

Dijeli se besplatno.
 Nije namijenjeno za prodaju.

Nur porodice u Bajramskom kandilju

Kada dvoje ljudi sklopi brak, oni žive u braku, a postaju porodica kada dobiju prvog potomka.

Radost roditeljima najčešće donosi njihovo dijete. I ta radost je haman najveća dunjalučka. Uspjeh djeteta je uspjeh roditelja, kao i njegova radost, sreća, emocija...

Istovremeno, najveću brigu roditeljima donose njihova djeca. Koliko roditelj može podnijeti zabrinutosti, sekiranja i neprospavanih noći zbog djeteta vjerovatno je teško i izmjeriti kakvim poznatim kantarom. I, najčešće, u tu predanost i posvećenost se ulazi otvorena srca i čiste namjere, bez svjesne potrebe da se nešto očekuje ili dobije zauzvrat.

Taj, od Uzvišenog darovani, najtananiji i suptilni odnos roditelj-dijete i dijete-roditelj stalna je preokupacija svih ljudskih zajednica od postanka svijeta. Kako djecu uputiti na ispravnu stazu na kojoj će i ostati; kako ih sačuvati od iskušenja koja vrebaju sa svih strana; kako ih zbrinuti u materijalnom smislu, a ni sami nemamo dovoljno; kako se nositi s njihovim krizama odrastanja i sazrijevanja i malim brigama kada su mali, a velikim kada odrastu...

Ova tema nam se učinila privlačnom da se nađe na stranicama ovoga petog broja *Bajramskog kandilja*. Htjeli smo u odabranim danima prije i u toku samog bajrama dati povoda našim čitaocima da se njome i sami bave, možda u tekstovima naših profesora nađu neki naputak za sebe i da uživaju u fotografijama velikog Medresinog prijatelja, poznatog tuzlanskog novinara i filantropa Senada Pirića, koje objavljujemo u ovom broju.

S nadom da ćemo uspjeti privući vašu pažnju, bajam šerif mubarek olsun.

Prvi, primarni i presudni faktor

Pod budnim okom roditeljskim

Razgovor je paradigma čitave filozofije rada s djecom, vlastitom ili djecom u odgojno-obrazovnom procesu. Takvim pokazivanjem pažnje i razumijevanjem svih koji su u direktnom kontaktu s djecom/učenicima, bolje razumijemo mlade ljude i podstičemo otvoreni razgovor s njima o mnogim problemima i pitanjima koja ih muče

Piše

Fuad IMŠIROVIĆ

U osnovnom značenju, odgoj je riječ kojom se stalno koristimo, ali ne razmišljamo o njenom pravom značenju. Reći ćemo, kolokvijalno, da je odgoj ponašanje čovjeka, njegove osobine koje ga čine dobrim, uzoritim, plemenitim itd. Mnogi će reći da je odgojen čovjek zapravo dobar čovjek. No, to je samo jedan aspekt njegova značenja.

Odgoj je skup različitih radnji, aktivnosti i postupaka kojima ljudi nastoje unaprijediti ličnost i osobine drugih ljudi u nekom pogledu.

PLANSKI ODGOJ I SPONTANI ODGOJ

Odgoj ima ključnu ulogu u društvu, posebno u porodici. Njime se nasljeđuju jezik, kultura, nauka i naučna dostignuća, tehnološki napredak i moralne norme, čime se oblikuje i unapređuje društvo. Osnovna funkcija odgoja

jeste prijenos iskustava i generacijski napredak, što doprinosi razvoju pojedinca i društva općenito.

Ono što je, također, važno u razumijevanju odgoja jeste da to nije spontana, nenamjerna aktivnost. Njega valja planirati, razvijati, brinuti se o njemu i voditi računa. To provode porodica, predškolske i školske ustanove, vjerske zajednice i sl. U takvom razumijevanju odnosa, tačno se zna šta su odgojne vrijednosti i čemu određena zajednica teži. To ne znači da su odgojne aktivnosti programirane cijelog dana, ili drugog vremenskog perioda, već samo da se o njima jasno i konkretno vodi računa i da razvoj ličnosti nije spontana aktivnost. Spontani odgoj imaju mediji, vršnjaci, internet i društvene mreže, a oni mogu biti i negativni. S druge

strane, namjerni, s ciljem usmjereni odgoj ličnosti, vraća nas na tradicionalni odgoj, koji vrednuje humanost, pravednost, plemenitost, iskrenost, dobrotu, ljepotu i druge vrijednosti ličnosti i društva.

RODITELJI SU NAJVAŽNIJI

U razvoju ličnosti porodica je prvi, primarni i presudni faktor razvoja djeteta, a kasnije i zdrave, zrele i odgovorne ličnosti. Njoj dodajmo i socijalizaciju, pod kojom se podrazumijeva prijenos društvenih normi, vrijednosti i obrazaca ponašanja s jedne generacije na drugu. Bez socijalizacije, kao procesa usvajanja društvenih normi i obrazaca ponašanja, nema ni razvoja ličnosti kao aktivnog sudionika društva.

S obzirom na presudnu ulogu porodice za razvoj osobe, roditelje treba podsjetiti na njihovu ulogu u odgajanju. U tradicionalnom smislu, roditelji jasno i nedvosmisleno prenose djeci ne samo informacije o lijepom, kulturnom, društveno prihvaćenom ponašanju, već taj aspekt potenciraju i na njega se vraćaju u svim situacijama (u kući, kod rodbine, prilikom posjete nekim institucijama, boravka napolju, na ulici itd.). Prvi i najvažniji faktor u odgojnom radu roditelja s djecom je taj da im je stalo i da imaju razvijen roditeljski osjećaj i pedagoški stav naspram svoje djece. To podrazumijeva da su gotovo uvijek obazrivi i budni u odnosu na dječje ponašanje u smislu govora, odijevanja i komuniciranja s drugima. Taj stav, tu brižnost i stalno praćenje djeteta u svim fazama razvoja, jasno iskazuju i emocionalno i ponašajno.

Bitno obilježje odgoja u porodici jeste i dosljednost i principijelnost u provođenju određenih postupaka ili aktivnosti kojima roditelji odgojno djeluju na djecu. Pored volje da djeci prenesu društvene, porodične, vjerske i druge vrijednosti kojima teže, roditelji u tome moraju imati čvrstoću i biti dosljedni, i govorom i djelima. Na taj način, postavljajući jasne granice i pravila i insistirajući na njihovom poštivanju, roditelji kod djece

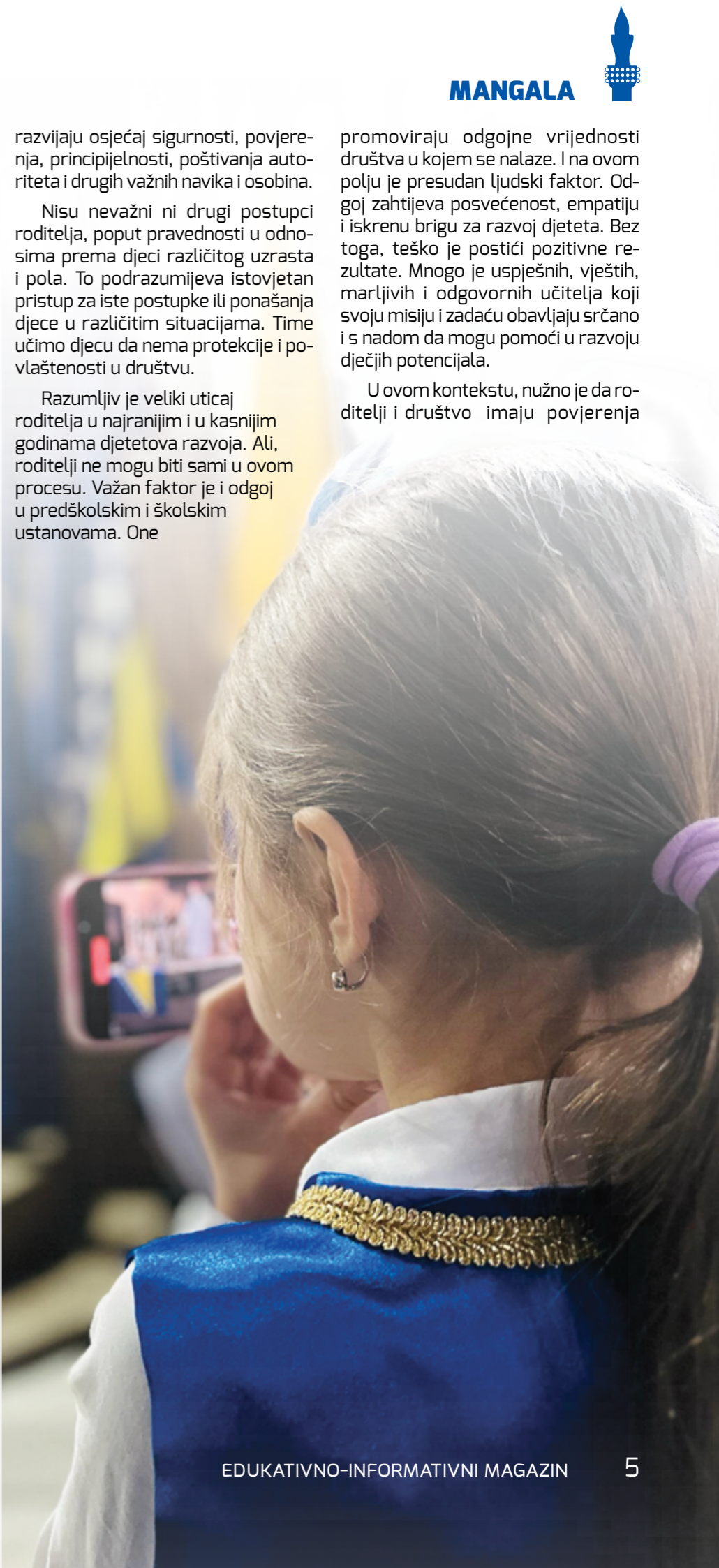
razvijaju osjećaj sigurnosti, povjerenja, principijelnosti, poštivanja autoriteta i drugih važnih navika i osobina.

Nisu nevažni ni drugi postupci roditelja, poput pravednosti u odnosima prema djeci različitog uzrasta i pola. To podrazumijeva istovjetan pristup za iste postupke ili ponašanja djece u različitim situacijama. Time učimo djecu da nema protekcije i povlaštenosti u društvu.

Razumljiv je veliki uticaj roditelja u najranijim i u kasnijim godinama djetetova razvoja. Ali, roditelji ne mogu biti sami u ovom procesu. Važan faktor je i odgoj u predškolskim i školskim ustanovama. One

promoviraju odgojne vrijednosti društva u kojem se nalaze. I na ovom polju je presudan ljudski faktor. Odgoj zahtijeva posvećenost, empatiju i iskrenu brigu za razvoj djeteta. Bez toga, teško je postići pozitivne rezultate. Mnogo je uspješnih, vještih, marljivih i odgovornih učitelja koji svoju misiju i zadaću obavljaju srčano i s nadom da mogu pomoći u razvoju dječjih potencijala.

U ovom kontekstu, nužno je da roditelji i društvo imaju povjerenja

u odgojno-obrazovni sistem i da ne dovode u pitanje namjere ovih institucija u odgajanju. To se nepovjerenje može prenijeti i na samu djecu, koja će tako relativizirati značaj škole, sumnjati u sposobnosti učitelja, obezvrijediti učenje i motivaciju kao faktore postignuća. Dugoročno, to će imati negativne posljedice ne samo za pojedinca, već i za razvoj čitavog društva. Upravo je odgoj vrijednosna kategorija koja obrazovanju daje smisao tek ako djeluje na čovjeka. U suprotnom, obrazovanje će se svesti samo na puko školovanje i primanje informacija.

STABILAN IDENTITET ADOLESCENATA

Na razvoj ličnosti, njen odgoj i socijalizaciju utiču i brojni mediji, posebno društvene mreže i internet općenito. Nije nam tema da pišemo o ovim savremenim oblicima komunikacije i njihovih općih posljedica, ali moramo ih spomenuti u kontekstu razvoja ličnosti djeteta, odnosno, adolescenta. Adolescenti prolaze različite razvojne faze, što njihovi roditelji dobro poznaju. Jedna od faza jeste i traganje za identitetom, u smislu odgovora na pitanja šta želim i čime se želim baviti, kojoj grupi pripadati, s kime se družiti. Proces procjenjivanja sebe i drugih, kao i dojam kako osobu drugi procjenjuju i doživljavaju je važan u razvoju identiteta. U tim i takvim pitanjima i traganjima, adolescenti, što zbog osjećaja kompetentnosti (da mogu postići više i bolje nego što stvarno mogu), što zbog izvjesnog generacijskog jaza, manje se okreću za pomoć i konsultaciju

roditeljima, a više vršnjacima, medijima i društvenim mrežama.

Upravo ovaj trenutak želimo istaknuti – u potrazi za identitetom i ličnim uspjehom, adolescenti često traže odgovore od nekompetentnih osoba koje putem interneta stječu popularnost bez stvarne vrijednosti i autoriteta. Naprotiv, upravo njihova besciljnost i neaktivnost adolescentima ponekad djeluju privlačno i primamljivo. Bez temelja u tradicionalnim vrijednostima, dobrom odgoju, razvijenom samopouzdanju i samopoštovanju, te podrške u izgradnji vlastitih potencijala i ciljeva, adolescenti teško mogu izgraditi stabilan identitet. Nažalost, nedostatak tih elemenata može dugoročno uticati ne samo na njihov razvoj, već i na ulogu koju će imati u porodici, poslu i u društvenim odnosima.

RAZGOVARATI S DJECOM I UČENICIMA

Pisati o odgoju nikad nije bilo lahko, a ni jasno, s obzirom na sve društvene i druge izazove koji postoje. Odgoj zapada u krizu onda kada se relevantni faktori o njemu ne brinu i ne vode računa. Postoji jedna važna rečenica, koja se u društvu shvata kao floskula, relativizira se, pa čak bude i predmet ismijavanja, a koja kaže da s djecom (učenicima, vlastitom djecom, tinejdžerima itd.) treba razgovarati. Nije to puki razgovor, tek toliko da se nešto kaže, već zainteresiranost i volja da se saznaju njihove želje, potrebe i aspiracije. Taj razgovor je paradigma čitave filozofije rada s djecom, vlastitom ili djecom u odgojno-obrazovnom procesu. Takvim pokazivanjem pažnje

i razumijevanjem svih koji su u direktnom kontaktu s djecom/učenicima, bolje razumijemo mlade ljude i podstičemo otvoreni razgovor s njima o mnogim problemima i pitanjima koja ih muče. Takvim pristupom ih držimo uz sebe i ne guramo u potragu za nekim kvazivrijednostima, kvaziučiteljima, savremenim online učiteljima. Time se vraćaju povjerenje u društvo i mogućnost da razvijamo mlade ljude koji će sutra biti aktivni i čestiti članovi našeg društva.

Odgoj djece je izazov, u svakom periodu njihovog života, u svakom društvenom kontekstu ili uređenju. U današnjem, možda je i još veći, s obzirom na sve okolnosti u kojima roditelji žive i rade. Nekad su i oni sami podložni raznim društvenim i globalnim medijskim uticajima, kada nerijetko sumnjaju i u svoj identitet i vrijednosti. Ipak, odgoj djece nema alternativu i nebriga o njemu znači da njihov razvoj prepuštamo nekim trećim licima, koji sigurno nemaju tako pozitivne i vrijedne poglede na život djece kakve roditelji imaju.

Svoji na svome

Stameni bedem u kriznim vremenima

Kada konačno progledamo i postanemo svjesni da u ovom svijetu nema odabira one strane koja će se pobrinuti za vašu porodicu ili djecu, ostaje nam ne tako prijatna istina da se za sebe i svoju djecu moramo pobrinuti sami. Od trenutka kada se probudimo do onog momenta kada liježemo u krevet

Piše

Ali HASANOVIĆ

O važnosti porodice, kao stuba bilo kojeg društva, ne treba posebno govoriti, niti obrazlagati taj bjeleodani aksiom. Svjesni smo njenoga značaja i bez knjiških definicija, seminara, simpozija i socioloških ili filozofskih teorija.

Iskustveno, kada vas prilike i ljudi životno ugroze ili satjeraju vaše misli i uvjerenja u ćošak, bježite u svoje poznato okruženje, u okrilje porodice, gdje ste svoji na svome. Nije to samo naša svjesna odluka, već i prirodni odbrambeni instikt.

PITAJ UKUĆANE O NJEMU

Sve plemenite društvene ideje, svi konstruktivni društveni projekti, svaka ruka pružena kao pomoć

drugome, kreću od čovjeka (ili žene), a čovjek (ili žena) kreću iz svoje porodice, crpeći ideje i energiju iz tog okruženja. Naučno je potvrđeno da se empatija rađa upravo u porodici. Tako, ako nemate osjećaj samilosti prema svojoj djeci, supružniku, ili najbližima, nećete ih, vjerovatno, imati ni prema nekome drugom. Na koji način će steći povjerenje drugih onaj koji je izdao ili srušio povjerenje najbližih.

Porodica je ogledalo društva, ali i nas samih. Ne kaže se bez razloga u narodu, ako hoćeš da nekoga istinski upoznaš, upitaj o njemu njegove

ukućane. Ta izreka, koliko god se to nekom činilo, nije uopće banalna i jednostavna, već otvara vrata pravih i istinskih spoznaja.

Po ovom ključu bismo trebali propitivati sebe, ali i birati prijatelje, društvo, kao i naše predstavnike i vlast. Onaj ko ne može i ne uspijeva organizirati svoju porodicu ili ostati vjeran, odan i iskren svome supružniku i ukućanima, ne može organizirati ni društvo i biti vjeran i odan drugima.

Ova narodna izreka nije nimalo manje vrijedna od Fukoovih opažanja o moći i značaju porodice. Prema ovom francuskom filozofu, porodica je upravo mjesto gdje se oblikuju norme, vrijednosti i ponašanja, koja se, onda, kao takva, prenose u društvo. Ovakva moć porodice nije nevažna i zato su svi državni aparati nakon Francuske buržoaske revolucije gledali da ukrote porodične norme i vrijednosti, ili da ih, po svaku cijenu, redefinišu ili preoblikuju u svoju korist. Sjetimo se samo nekih ideologija iz ne tako davne prošlosti, koje su u porodici vidjele otvorenog neprijatelja.

Od 1789. god. do danas prošlo je mnogo godina i mnoge škole mišljenja i ideje ne samo da su uticale na promjene unutar porodice, već i na sam vrijednosni sistem, što nas je dovelo do kriza, destrukcije i rastakanja društva. Iako su mnoge teorije i škole dvadesetog stoljeća, poput marksizma, egzistencijalizma, liberalizma, feminizma ili teorije rodni studija, pokušale redefiniirati tradicionalni vrijednosni sistem i nametnuti neke nove poglede na značaj i ulogu porodice, sve to je gotovo zanemarivo u poređenju s onim što se događa u svijetu u posljednjih nekoliko decenija.

UKUĆANI NA RAZLIČITIM FREKVENCIJAMA

Od vremena kada se počelo o svijetu govoriti kao o globalnom selu i kada su nevidljive internetske mreže natkrile i najzabačenije i najskrovitije plemenske zajednice, svijet je krenuo u nekom čudnom pravcu. Čudnom i misterioznom, rekli bismo, zato što je teško objasniti i uokviriti sve ono

što se svakodnevno i veoma brzo izmjenjuje, tako da već sada govorimo o stalnom rađanju i miješanju novih generacija, koje se međusobno gotovo nikako ne razumiju. Milenijalci, generacija X, generacija Z ili generacija Alfa, svaka od njih ima vlastiti sistem vrijednosti, koliko god mi mislili da u vlastitoj kući odgajamo djecu prema nekim našim normama ili slici dobrih predaka.

Ta izreka, koliko god se to nekom činilo, nije uopće banalna i jednostavna, već otvara vrata pravih i istinskih spoznaja. Po ovom ključu bismo trebali propitivati sebe, ali i birati prijatelje, društvo, kao i naše predstavnike i vlast. Onaj ko ne može i ne uspijeva organizirati svoju porodicu ili ostati vjeran, odan i iskren svome supružniku i ukućanima, ne može organizirati ni društvo i biti vjeran i odan drugima.

Nije slučajno da danas u Evropi ili u svijetu nemamo filozofe velikog kalibra, kao što je to bio slučaj u XX stoljeću, i to ne iz nekog drugog razloga, nego zato što je danas nemoguće sagledati probleme, jer se oni svakodnevno dupliciraju i rađaju kao na traci, s novim trendovima ili aplikacijama, poput tik-toka ili nekih sličnih pojava, koje oblikuju svijest novih generacija, više nego što to možemo i zamisliti.

U svemu tome, porodica je, svakako, najveća žrtva. Nekada je dovoljno bilo sakupiti se uz večeru ili prenoćiti pod istim krovom – da bi se neki problem riješio ili izbalansirao, dok danas, u jednoj kući, koliko god porodica izgledala jedinstvena i na okupu, svako je nakačen na svoj virtualni narativ i isključen od svih ostalih. Najjednostavnije rečeno, ukućani nisu na istoj frekvenciji.

Međutim pogrešno bi bilo fokusirati se samo na taj problem, ili kriviti

isključivo mlađe generacije za dezintegraciju porodice, kada i roditelji i starije generacije, nešto čvršće vezani za realnost i stvarni život, gube kompas i ne mogu ponuditi odgovarajuće rješenje. Govoriti zato o jednom ili čak sasvim konkretnom problemu nije siguran put. Jer, problema i uzroka je toliko da ih je veoma teško nabrojati i sagledati.

NI ISTOK NI ZAPAD

U današnjem svijetu, kada su u pitanju porodične vrijednosti, vlada mišljenje da postoje dva potpuno različita i nedodirljiva koncepta, za koji se svako od nas, prema nekom nepisanom pravilu, treba opredijeliti i simpatizirati ih. Onaj zapadni, neoliberalni, ljevičarski, čije su tekovine u potpunoj suprotnosti s tradicionalnim normama jedne zdrave porodice, ili onaj koji gaje zemlje istočnog bloka, često desničarski, ali koji promovira i njeguje tradicionalne porodične vrijednosti. Međutim, to su samo nevažni i prividni odabiri i parole, kada u suštini i na Istoku i na Zapadu imamo potpuno narušen porodični život, sa poražavajućim statistikama koje ne lažu.

U svijetu u kojem živimo sve je ispremetano i izmiješano, pa je tako postalo moguće da, recimo, predsjednica njemačke ultra-desničarske stranke, koja se inače zalaže za tradicionalnu porodicu i protivnik je migranata i useljenika, u stvarnom životu pripada LGBT zajednici, a njena partnerica čak nije ni Njemica, arijevka, već tamnopusna Azijatkinja sa Šri Lanke. Iz takve jedne glave zato nije ni čudo da može izaći izjava da je Hitler ustvari bio uporni komunist, kojem nisu toliko smetali jevreji, koliko muslimani, koji su ga, na neki misteriozan način, nagovorili na omražen čin Holokausta.

Kada konačno progledamo i postanemo svjesni da u ovom svijetu nema odabira one strane koja će se pobrinuti za vašu porodicu ili djecu, ostaje nam ne tako prijatna istina da se za sebe i svoju djecu moramo pobrinuti sami. Od trenutka kada se probudimo do onog momenta kada

liježemo u krevet. Nije potrebno biti neki poseban filozof ili mudrac, pa vidjeti koliko se u današnjoj muzici, serijama, filmovima, marketingu i raznim internetskim video-uracima, promoviraju sebičnost i pohlepa, zadovoljenje vlastitog ega i taštine, dok za porodicu i druge oko sebe, jednostavno nema prostora. U holivudskim filmovima i serijama zato postoje brojna opća mjesta i stereotipi o tinejdžeru koji je uvijek u sukobu sa svojim roditeljima koji ga, u pravilu, ne razumiju, o bijegu od kuće, o dosadnoj školi, o rušenju pravila, kušanju droga, seksualnim ili rodnim „pređasadama“, što se jednostavno, mora naći na filmu, ukoliko želite dobiti novac za snimanje. Takva je norma sve više prisutna i u serijama i filmovima na našim prostorima, ali u našem slučaju to često bude i smiješno koliko su pokušaji prenošenja tih „vrijednosti“ sa Zapada prenategnuti, neprirodni i izvještačeni.

ŽEDNI LJUBAVI

U obesmišljanju porodice i porodičnog okruženja svakako učestvuju i mnogi drugi faktori, kao što su nezaposlenost, finansijski pritisci, krediti, naporni poslovi, koji roditelje često drže podalje od svoje djece, ali

i pretjerana očekivanja i veliki apetiti i snovi o tome da si jednako bogat ili bogatiji od ostalih. Uspjesi se više vrednuju ne na osnovu etičkih, općeljudskih ili moralnih pravila i normi, već na osnovu zarade i statusa u društvu, o čemu govore i veoma uska interesovanja novih generacija i odabir svega nekoliko profesija i zvanja koje najčešće, na kraju, imaju veze s novcem, moći i položajem u društvu.

U svijetu koji nam od najnižeg uzrasta, pa sve do penzionerske fotelje, uređuje Disney, Marvel, Netflix, TikTok i drugi, nema mnogo nade, nema rađanje empatije, ljubavi i pažnje za druge, što nam je prijeko potrebno i čega smo danas toliko žedni

I mogli bismo u jednoj takvoj nepravednoj utakmici danonočno nabrajati izazove koji su postavljeni pred nas i našu djecu. I, kada se podvuče crta, ako ju je u ovim silnim promjenama i moguće podvući, postavlja se sasvim logično pitanje je li uopće i moguće boriti se protiv nečega čije obrise, projekte i daleke planove ne

možemo ni vješto sagledati, a kamoli učiniti nešto po tom pitanju.

Bilo bi moguće ukoliko bi naše društvo ili bilo koje drugo diljem svijeta, shvatilo važnost i značaj ove globalne utakmice, pa izdvajalo dobar dio novca za osmišljavanje kulturnog, duhovnog i odgojnog prostora po nekom drugom kroju. U barem jednom vješto napravljenom filmu ili seriji, u kojem glavni junak nije neka nebinarna osoba, Venom ili Transformers, Spiderman ili Batman, već običan čovjek koji od teško zaradene dnevnice ženi nosi cvijeće, a djeca mu jure u zagrljaj, dok se na šporetu kuha grah i čuje neka lagana muzika, sa probranim riječima o ljubavi koja na kraju ipak pobjeđuje. U svijetu koji nam od najnižeg uzrasta, pa sve do penzionerske fotelje, uređuje Disney, Marvel, Netflix, TikTok i drugi, nema mnogo nade, nema rađanje empatije, ljubavi i pažnje za druge, što nam je prijeko potrebno i čega smo danas toliko žedni.

Kao posljednji bedem, u današnjem društvu, ostaje nam jedino porodica. Koliko god ona izgledala uzdrmana ili koliko god svako od nas svakodnevno bio povrijeđen ili razočaran, sve dok postoji prirodni odbrambeni instinkt za utjehu i bijeg u tu tvrđavu, na dobrom smo putu.

Svoji sa svojima

Hranitelji, odgajatelji i usmjeritelji

Najbolji od vas su oni koji su najbolji prema svojim porodicama, a ja sam među vama najbolji prema svojoj porodici (Tirmizi).

Piše

Nasiha SMAJLOVIĆ

Porodica je prva i osnovna društvena zajednica i, kao takva, ona je temeljna ustanova za život svakog pojedinca. Obilježavaju je intimna atmosfera i emocionalna vezanost – roditeljska, bratska, rodbinska. U njoj se ujedinjuju različite funkcije vezane za stvaranje i održavanje života, odgoj djece, unapređenje socijalnog, emocionalnog, intelektualnog, moralnog i kulturnog kvaliteta života.

Porodica se zasniva na braku i ljubavi. Ljubav, povjerenje i složnost osnova su zajedničkog života, a bračna povezanost uvjet porodične sreće i oživotvorenja odgovornog roditeljstva.

Roditeljstvo se može definirati kao proces koji zahtijeva prilagođavanje s obzirom na dob i sazrijevanje djeteta i roditelja, uz trajno učenje novih vještina, komunikacije, posredovanja, asertivnosti i nenasilnog rješavanja problema. Roditeljska uloga u razvoju svakog pojedinca je esencijalna. Važnost uloge roditelja očituje se putem direktnog i namjernog odgoja, ali i nesvjesnog djelovanja na djecu postupcima, riječima i porukama koje im se šalju.

Savremeno roditeljstvo ima brojne izazove, koje sa sobom nosi razvoj društva i civilizacije uopće. Muslimanske porodice imaju za cilj odgojiti djecu na principima vjere, a uz to im ne uskratiti priliku da

napreduju, razvijaju se i budu u korak s razvojem svijeta.

Porodica je zajednica zasnovana na ljubavi, smirenosti i međusobnoj podršci. Savremeni život sa sobom nosi brzinu, veliki broj obaveza, borbu za egzistenciju i sticanje uslova za život, a sve to otežava roditeljsku zadaću.

Stoga će u ovom tekstu biti izdvojeni savjeti koje roditelji mogu primijeniti u svakodnevnim ispunjavanjima

svoje uloge, a koji su zasnovani na savjetima iz Kur'ana i suneta Muhammeda, a.s.

NEDOSTATAK VREMENA I UBRZAN NAČIN ŽIVOTA

Danas roditelji balansiraju između posla, kućnih obaveza i društvenih očekivanja, što često ostavlja malo vremena za kvalitetno druženje s djecom. Brzi tempo života može dovesti do zanemarivanja emocionalnih i du-

Poslanik, a.s., rekao je: *Svako od vas je pastir i odgovoran je za svoje stado* (Buhari i Muslim). Roditelj je odgovoran za duhovno i moralno stanje djece, što zahtijeva i posvećenost, a ne samo fizičku brigu.

Savjeti za roditelje

- Planirati svakodnevne trenutke s djecom (priča prije spavanja, zajednički obrok bez ekrana): kvalitet je važniji od kvantiteta – 10 minuta iskrenog razgovora vrijedi više od

Savremeno roditeljstvo ima brojne izazove, koje sa sobom nosi razvoj društva i civilizacije uopće. Muslimanske porodice imaju za cilj odgojiti djecu na principima vjere, a uz to im ne uskratiti priliku da napreduju, razvijaju se i budu u korak s razvojem svijeta. Porodica je zajednica zasnovana na ljubavi, smirenosti i međusobnoj podršci. Savremeni život sa sobom nosi brzinu, veliki broj obaveza, borbu za egzistenciju i sticanje uslova za život, a sve to otežava roditeljsku zadaću.

cijelog dana u istoj prostoriji bez interakcije;

- Uključiti djecu u svakodnevne aktivnosti: kupovinu, kućne poslove, odlazak u džamiju: ovakvim pristupom djeca usvajaju svoju ulogu u svakodnevnom životu porodice, što kod njih razvija samopuzdanje, samopoštovanje i odgovornost.

DISCIPLINA BEZ KAZNE I LJUTNJE

Utjecaj brzog načina života često se vidi u odnosu roditelja prema djeci. Roditelji nerijetko, savladani umorom i pritisnuti stresom, u komunikaciji s djecom se koriste grubim riječima, vikanjem ili čak fizičkom kaznom, smatrajući to jedinim načinom da ih djeca poslušaju.

U islamu, kao i u modernoj psihologiji, nema mjesta za ovakve postupke, jer njima se ne postiže poslušnost nego se kod djece izaziva strah i povlačenje. Islam podučava da odgoj treba biti zasnovan na blagosti, strpljenju i savjetovanju, a ne na prisili i grubosti:

I blagim govorom s njima razgovarajte (El-Isra, 23).

Umjesto prijetnji i kazni, potrebno je pokazati blagi ton i razumijevanje, kako bi djeca osjetila ljubav i kako bi ostala otvorena prema svojim roditeljima. Izazivanjem straha kod njih stvaraju se granice koje ni jedan roditelj ne može proći.

Najbolji među vama su oni koji su najbolji prema svojoj porodici (Tirmizi).

Roditelji su prvi učitelji svojoj djeci i prvi uzori od kojih djeca uče. Ako pokažu strpljenje, blagost, smirenost i poštovanje, djeca će naučiti iste te osobine.

Savjeti za roditelje

- Umjesto kažnjavanja, usmjeriti dijete prema razmišljanju o posljedicama svojih djela, u skladu s njegovim uzrastom;

- Kada dijete napravi grešku, postaviti pitanje (umjesto kritike): „Šta misliš, da li možeš drugačije postupiti sljedeći put?“
- Pronaći pozitivne načine motivacije (pohvala, zajedničko planiranje rješenja);
- Ne upućivati kritiku na ličnost djeteta (“Ti ništa ne znaš napraviti ispravno!”), nego uputiti kritiku na ponašanje ili djelo (“Ovo ponašanje nije dobro, hajde da vidimo kako možeš drugačije postupiti naredni put”).

O vjernici, bojte se Allaha i budite s onima koji su iskreni (Et-Tevba, 119).

Društvo oblikuje ponašanje, a to važi i za virtualni svijet. Koliko god roditelji direktno, intencijski odgajali djecu, puno više je prisutan nena-mjerni odgoj, kojeg djeca na nesvjesnom nivou preuzimaju od društva u kojem se kreću, od medija ili društvenih mreža, odnosno virtualnog svijeta u kojem danas provode više vremena nego u realnom svijetu.

Blagost, strpljenje, razumijevanje i postepeno razvijanje odgovornosti kod djece ključni su principi koje islam podstiče. Roditelji koji odgajaju svoju djecu s ljubavlju i sviješću o svojoj odgovornosti ne samo da osiguravaju sretniji dom, već i odgajaju generacije koje će biti temelj jakog i zdravog društva.

IZAZOV DIGITALNOG DOBA I UTJECAJ DRUŠTVENIH MREŽA

Djeca i tinejdžeri danas provode sate pred ekranima, upijajući sadržaje koji često nisu u skladu s porodičnim vrijednostima. Roditelji se suočavaju s dilemom kako kontrolirati upotrebu tehnologije bez stvaranja sukoba.

Islam daje preporuku da se nadgleda društvo u kojem se dijete kreće, a danas to uključuje i virtualni svijet:

Muhammed, a.s., kaže: *Roditelj ne može ostaviti svome djetetu bolju ostavštinu od lijepog odgoja (Tirmizi).*

Dijete treba znati kako koristiti tehnologiju odgovorno, a to saznaje roditeljskim primjerom i podučavanjem. Djeca puno lakše, brže i svjesnije prihvataju granice i savjete ukoliko vide da kod roditelja riječi prate i djela.

Savjeti za roditelje

- Postaviti jasna pravila s empatijom o online provedenom vremenu;
- Učiti djecu kritičkom razmišljanju, odnosno kako prepoznati neprimjeren sadržaj;
- Razgovorom graditi svijest o tome kako društvene mreže mogu utjecati na samopuzdanje i identitet (navesti primjere poznatih ličnosti, sportista, glumaca...).

SAMOPOUZDANJE I NEOVISNOST KOD DJECE

Mnogi roditelji danas previše štite djecu od izazova, misleći da ih time čuvaju. Međutim, prezaštićivanje vodi nesigurnosti i nesposobnosti donošenja odluka kod djece. Takav pristup dovodi do toga da djeca i kao odrasle osobe nisu sposobna za samostalan život, preuzimanje odgovornosti i zauzimanja za sebe. U islamu se ističe vrijednost postepenog preuzimanja odgovornosti, da bi djeca izrasla u jake i sposobne osobe:

Čovjeku pripada samo ono što sam uradi (En-Nedžm, 39).

Dijete treba osjetiti odgovornost za vlastite postupke i trud. Važno je pružiti mu priliku da se uči odgovornosti i ulaganju truda, kao i njegovom vrednovanju.

Poslanik, a.s., od malih nogu je podučavao djecu korisnim vještinama, kao što su trgovina, stočarstvo, rukotvorine.

Dječja samostalnost se razvija iskustvom, a ne oslanjanjem na roditelje.

Savjeti za roditelje

- Povjeriti djeci male zadatke, prilagođene njihovom uzrastu;
- Omogućiti im donošenje odluka (npr. izbor odjeće, planiranje rasporeda);
- Ohrabrivati ih riječima podrške i vjerom u njihove sposobnosti.

ODNOS RODITELJA I DJECE

Tinejdžerska dob nosi izazove u komunikaciji. Roditelji često ne razumiju zašto se dijete povlači, mijenja interesiranja ili postaje kritično. Odsustvo otvorene komunikacije može dovesti do problema u odnosima. Islam podučava važnosti blagog pristupa i dijaloga u svim odnosima, a posebno između roditelja i djece.

I reci robovima Mojim da govore samo lijepe riječi, jer će šejtan posijati neprijateljstvo među njima (El-Isra, 53).

U ovom ajetu se naglašava da način naše komunikacije može imati snažan utjecaj na ukupne odnose među ljudima, pa i odnose roditelja i djece. Lijepa riječ i blagi ton mogu spriječiti nesporazume i sukobe, dok gruba komunikacija može stvoriti udaljenost i poroditi negativne emocije.

Poslanik, a.s., mladima je davao savjete razgovorom, a ne kritikom.

Tinejdžeri trebaju osjećaj razumijevanja, sigurnosti i podrške, a ne osudu i kritiku. Kada se u tinejdžeru probudi osjećaj krivice, radić će sve da izbjegne one koji mu ga nameću, pa makar to bili i roditelji.

Savjeti za roditelje

- Pružati podršku, a ne kritizirati djecu;
- Zainteresirati se za njihove hobije i mišljenja;
- Omogućiti im slobodno izražavanje, ali i usmjeravati ih mudrim savjetima.

Roditeljstvo u savremenom dobu nosi brojne izazove, ali islam nudi bezvremenske smjernice koje roditeljima mogu pomoći da odgajaju djecu s ljubavlju, mudrošću i odgovornošću. Kur'an i sunet nas podučavaju da roditeljstvo nije samo obaveza, već i ibadet, prilika da lijepim odgojem potomstva ostavimo trajno dobro djelo na ovom svijetu.

U vremenu ubrzanog stila života, digitalnih izazova i promjena u porodičnim odnosima, roditelji trebaju biti oslonac i sigurna luka za svoju djecu. Blagost, strpljenje, razumijevanje i postepeno razvijanje odgovornosti kod djece ključni su principi koje islam podstiče. Roditelji koji odgajaju svoju djecu s ljubavlju i sviješću o svojoj odgovornosti ne samo da osiguravaju sretniji dom, već i odgajaju generacije koje će biti temelj jakog i zdravog društva.

Neka nam Poslanikove, a.s., riječi budu podsjetnik:

Allah je milostiv prema onima koji su milostivi prema drugima. Budite milostivi prema onima na Zemlji, pa će vam se smilovati Onaj koji je na nebesima» (Tirmizi).

Roditeljstvo je putovanje ispunjeno izazovima, ali uz pravu viziju i oslanjanje na Allahove, dž.š., smjernice, može postati i najljepša životna uloga.

Očinske radosnice

- Babo, babo, ispričaj mi priču.
- Naravno, kćeri. Koju ćeš?
- Pričaj mi Mariposu.
- Ih, ne znam ja tu priču.
- Dobro, pričaj mi onda Anna Marie.
- Ne znam ni tu.
- Joj, babo, tebe. Kako ne znaš, sjećaš se da smo je zajedno gledali na divdiju kod moje drugarice Iman.
- Ma sjećam se da smo gledali, ali ja ne znam kako ide ta priča. Mislim, ne znam sve detalje. Zaboravio sam.
- Dobro, dobro. De mi onda pričaj Pepeljugu.
- Jel' to ona što se u bundavi vozila na ples?
- Ma nije u bundavi, bolan. Znaš da je dobra vila od bundave napravila prekrasnu kočiju, u kojoj se Pepeljuga vozila.
- Sjećam se. Samo, meni je ta priča dosadna.
- Sram te bilo! Kako će to bit' dosadna priča? Koja ti nije dosadna?

- Hmm. Šta misliš da ti pričam onu kad si se ti rodila?
- Mama zna sve priče, a ti samo tu kad sam se ja rodila.
- Šta ćeš, eto, kada ti je babo takav. Nego, hoćeš li ti priču ili nećeš?
- Hajdi, može. Počni, počni...
- Bila jednom jedna mama, koja još nije postala mamom. Ona je sretno živjela s babom, koji još nije bio babo.
- A je li to moja mama, babo?
- Nemoj me prekidati u priči. Slušaj i otkrit ćeš!
- Dobro, de, hajdi nastavi.
- Kada je ta mama završila fakultet koji je dugo studirala, rekla je babi da hoće dijete. Istina, u stanu im je još falilo

namještaja, novije prostirke, LCD-televizor kao u komšije u prizemlju (samo s manjom „dijagonalom“, jer je onaj preveliki, sve čekaš kada će iz njega ispasti Mickey Mouse) i neće to moći sve nabaviti...

Priča je tekla dalje, dok mu je ležala u krilu, a on je mazio. Pričao je presretni babo svojoj mezimici o događajima koji su pratili taj veličanstveni trenutak u njihovim životima – njeno rađanje. Činio je to često i prije, ali je svaki puta dodavao neke nove detalje.

Tako je išlo neko vrijeme. Osim o rođenju, često joj je pričao i „priče“ o zajedničkim putovanjima i izletima, odlascima u prodavnice igračaka, u kojima, u pravilu, nije bilo dovoljno novca da se ispune sve njezine želje, pa o tome kako su se supruga i on upoznali, gdje su se vjenčali, putovali na medeni mjesec... Djevojčica ih je sve redom slušala, neprestano prekidajući njihov tok brojnim pitanjima, tipa: „Babo, a gdje si ti mamu vidio prvi put?“ „Zašto mene niste vodili kada ste se vjenčavali?“ I sl.

Glava porodice voli svoju porodicu, a naročito svoju kćerku i sina. On voli ispunjavati njihove želje, ali ih i učiti da neke mogu biti i neispunjene. Voli ih i savjetovati o tome što bi i kako trebalo nešto činiti, iako zna da su premlali za to. A prakticira i povremenu strogost, da bi ga mogli „slušati“ u onome što ne razumiju dobro, a što je naročito važno u njihovu odrastanju.

- Ih, kada moja cura krene školu! Što će to babi biti drago!
- Neću u školu!
- Kako, bona, nećeš? Pa svi idu u školu! Sve tvoje prijateljice idu!
- Nek' idu! Ja neću i gotovo!
- A bi li išla ako bismo kupili winx-torbu, winx-olovke, sveske, bojice i sve što treba za školu?
- Neću ni tada.

Glava porodice se nije dao smesti. Kada se približilo vrijeme za polazak u prvi razred osnovne škole, dao se u potragu za obećanom „opremom“. Sam se sebi čudio u tome: donedavno je mislio da je glupost za te stvari

trošiti prevelike novce, jer ih djeca ionako prebrzo unište. No, sada je čvrsto odlučio da joj ispuni i ovaj „zahtjev“, znajući da je ta, tako „markirana“, dječija oprema skupa.

Naravno, potraga se nije mogla realizirati u vlastitoj režiji. S njime u automobilu su sjedili svi ostali članovi porodice: kćerka koja je htjela da vidi što će to dobiti, sinčić kojeg nisu imali kod koga ostaviti (a ne bi ni ostao bez njih) i, naravno, supruga, koja nipošto nije mogla dopustiti da se ta važna kupnja desi bez njena prisustva.

Tako su došli do prve knjižare; nedugo potom i do druge, do treće i do svih ostalih u gradu. A onda su zaredali po tržnim centrima. Tek u nekom petnaestom, u susjednom gradu, pronašli su nekakvu torbu za svoga prvčića. Istina, bila je kineska, ali je imala detalj na sebi koji je bio važniji od kvaliteta materijala i zemlje proizvodnje: amblem poznate serije crtića i lutaka.

Djevojčica je i dalje odlučno negirala mogućnost da ide u školu. Torba je postala mjesto za neke njene, posebno odabrane, lutke, šminku i još neke „sitnice“. Nije bilo uobičajene vezanosti za nju, kao kod nekih drugih stvari, ali ni odbacivanja. Kao da je htjela malo da „glumi“ nezainteresiranost.

No, kada joj je jednom donio hrpu sveski, olovki, bojica, lenjira i koječega drugog što su mu prodali kao sve ono što je potrebno djetetu u prvom razredu osnovne škole, vidio je prepoznatljivu radost u očima. Veselo je kompletirala torbu više puta i nije dozvolila nikome drugom. Strah od škole je bio savladan.

To se i obistinilo jednoga toplog jesenjeg dana, prvog školskog u životu prvoga djeteta glave kuće. Svi su je došli ispratiti. I svi su bili veseli. I glava kuće je bio veseo, ali je tugaljivo razmišljao o tome kako se kćerkinih šest bezbrižnih godina završava toga dana, a breme života polahko i sigurno vera uz njezina slabašna pleća.

Očinske suze nije zaklanjao. Supruzi ih je tumačio kao radosnice.

Sevret Mehmedčehajić

Behram-begova medresa

u školskoj 2024/25. godini

Nastavu u Behram-begovoj medresi u školskoj 2024/25. godini pohađa 527 učenika u šesnaest odjeljenja. U prvi razred su upisana po dva odjeljenja učenika i učenica. Prednost pri upisu imali su učenici generacije, superodlični učenici, te učenici koji su ostvarili odličan uspjeh iz svih nastavnih predmeta i primjerno vladanje u posljednja četiri razreda osnovne škole.

U odgojno-nastavni proces u Behram-begovoj medresi je uključeno 48 profesora. Nastava se odvija u prijednevnom, a popodnevo vrijeme je predviđeno za vannastavne

aktivnosti, obavezno učenje i rekreaciju učenika.

U vannastavnim aktivnostima, u okviru kojih su sekcije i klubovi, djeluje 28 različitih sekcija. Među njima su one čije se aktivnosti prezentiraju javnosti (horska, dramska, debatna, žurnalistička i dr.). Medresa je u okviru programa učenja hifza od 2000. godine do danas predstavila 109 hafiza. Učenici su aktivni i u javnom životu, u humanitarnim aktivnostima, volontiranju u obdaništima, centrima za odgoj i obrazovanje djece s poteškoćama u razvoju i dr.

U dosadašnjem dijelu školske godine ostvareni su zapaženi rezultati na takmičenjima koja organizira Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini (ekipno prvo mjesto iz Arapskog jezika i ekipno prvo mjesto na sportskim takmičenjima učenica obrazovnih ustanova Islamske zajednice u BiH). Također, ostvareni su i zapaženi rezultati na kantonalnim takmičenjima koje organizira Pedagoški zavod Tuzlanskog kantona (jedno prvo i dva druga mjesta na takmičenju iz fizike, drugo mjesto na takmičenju iz matematike i treće mjesto na takmičenju iz engleskog jezika).

U ovoj godini su iz štampe izašla tri broja učeničkog lista Misak, deseti broj Kapije (godišnjak Behram-begove medrese u Tuzli), kao i zbirka hutbi *Savjet bogobojaznima* Halila Mehanovića.

Na kraju prvog polugodišta, u penziju su ispraćeni dugogodišnji nastavnici Azra Fazlović, profesorica fikha, i Halil Mehanović, profesor arapskog jezika.

U januaru 2025. godine u Behram-begovoj medresi je imenovan novi direktor škole. Nakon isteka mandata i 12 godina rukovođenja školom dr.

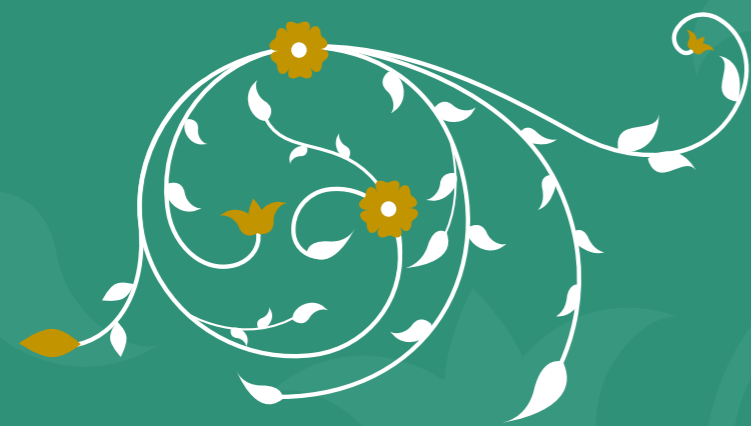
Ahmeda Hatunića na mjesto direktora imenovan je dr. Admir Muratović.

U Medresi se školuje veliki broj učenica i učenika i postoji stalna potreba za proširenjem sadržaja koji bi obogatili cjelodnevni boravak učenika, njihovih odgajatelja i nastavnika Medrese. Ukazala se potreba za izgradnjom Edukativno-poslovnog objekta II faze. Ovaj objekat bi povećao kapacitet učioničkih i društvenih prostorija za učenike i nastavnike. Sastoji se od podruma, prizemlja i dva sprata. U njemu su planirani vaukufski prostori za iznajmljivanje. Završetkom ovih radova i opremanjem

prostora Medresa će dobiti bolje mogućnosti za kvalitetniji obrazovni i odgojni rad sa svojim učenicima. U ovoj godini se očekuje završetak radova i otvorenje ove zgrade.

Naredne godine Behram-begova medresa će obilježiti veliki jubilej 400 godina postojanja. Bit će to dobar povod da se sumira njen rad, načini dobra retrospektiva i planovi za budući rad.

Hfz. Nedžad Vehabović

Bajram šerif mubarek olsun.

Kurban za Behram-begovu medresu je organizirano ispunjavanje ove obaveze za muslimane s područja Muftiluka tuzlanskog i šire. Organizator je Muftijstvo tuzlansko. Muslimani koji se odluče da na ovakav način izvrše ovu obavezu, doniraju dvije trećine ili cijeli kurban Behram-begovoj medresi u Tuzli, uplatom njegove novčane vrijednosti. Sve poslove oko nabavke stoke, njenog propisanog i na vrijeme izvršenog klanja, kao i distribuciju i skladištenje mesa, obavlja organizator.

Okončanjem ovoga velikog posla, redovno se osiguravaju potrebne količine mesa za ishranu učenika i omogućava njihovo školovanje u Medresi, uz prihvatljivu participaciju za boravak u učeničkom domu. Donirano kurbanско meso se skladišti, prerađuje i koristi za ishranu učenika, ali i za realizaciju brojnih humanitarnih i drugih aktivnosti Muftijstva tuzlanskog i

Behram-begove medrese. U realizaciju akcije uključeni su svi zaposlenici Behram-begove medrese, koji po nalogu organizatora učestvuju u nabavci stoke, kontroliraju šerijatsku ispravnost klanja i brinu se o ostalim segmentima akcije.

Pripremanje i podjela trećine mesa uplatiocima obavi se odmah u danima Bajrama. Stoka za kurbanе se nabavlja kod domaćih uzgajivača i trgovaca, a posebna pažnja se poklanja nabavci iz mjesta u kojima žive povratnici. Klanje kurbana se realizira u nekoliko klaonica, a za zdravstveno stanje stoke i ispravnost mesa brinu nadležne veterinarske službe.

Akcija Kurban za Medresu oslikava duboku vezu muslimana i njihove Behram-begove medrese. Povjerenje koje se u njoj ispolji veliko je i svake godine, uz povećanje broja uplatilaca, raste. Na radost iskrenih prijatelja Behram-begove medrese.

ISLAMSKA ZAJEDNICA U BOSNI I HERCEGOVINI

Muftijstvo tuzlansko

*Behram-begova medresa
u Tuzli*

Kurban

za Behram-begovu medresu

Muslimani-obaveznici klanja kurbana uplatom novčane vrijednosti, daruju svoj kurban Behram-begovoj medresi u Tuzli.

Uplate se mogu izvršiti u Behram-begovoj medresi u Tuzli i svim medžlisima Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

**Telefon: 035 281 151 • e-mail: info@bbm.edu.ba
web: www.bbm.edu.ba [bbm.edu.ba](https://www.facebook.com/bbm.edu.ba) [@behram.begova](https://www.instagram.com/behram.begova)**

